

Áprily Lajos verseiből:

OKTÓBERI VERS

Ez itt a hervadás-tündérvilága.
Akartál látni szép halált velem?
A Bükkös-erdő bús elégiaja
Szép mint a halál és a szerelem.

Fától fúhoz, remegve száll a sóhaj,
Közöttük láthatatlan kéz kaszál.
Az ágakról a fölrebbent rigózaj
Tengődni még a dúlt írásba száll.

Lombját a galy, nézd, mily kimélve ejti,
holnap szél indul, döntő támadás,
holnaputánra minden elfelejti,
milyen volt itt a végső lázadás.

Mint gyertya-csonkok roppant ravatalnál,
tönkök merednek zordan szerteszét,
s a nyár, ez a kilobbant forradalmár,
vérpadra hajítja szöke, szép fejét.

TÜNDÉR HATÁRON

— Nagy Emmának —

A kunyhóm vadvirágos réten áll,
harangvirágos, kék tündér-határon.
A csillém minden reggel messze száll
és minden este újra visszavárom.

Tündér-határon túl, csillagmohos
erdő-sötétben tompán zeng a tárna.
A csille minden reggel arra száll
s magáll titokzatos súlyokra várva.

S ha néha tárna-súllyal érkezik,
olyan mámorral dús a ritka este,
dalol a hálám: ó áldott a sok,
parányi csákánytól kerges kezecke!

Áldott a csillém, mert élembe hull
emberkéztől, sугártól szűz aranyja,
s áldott a kedvem is, mert újra cseng
tengerfenékről fölmerült harangja!

De máskor — annyiszor! — olyan fukar,
irigy kezekkel várják túl a törpék.
Szomju ölébe mitse töltenek,
hogy a kedvem harangját összetörjék.

Hegy árnya nő, madárka-szó csifol
s régóta várok már az alkonyatra,
s a fák felett a csillém fölmerül:
Vajjon mit hoz? Mi titkot tartogat ma?

Megáll s kilendül páros ajtaja,
mint két fekete szárny az esti pillén —
s kezem csalódva visszahull: megint,
Megint üresen érkezett a csillém.

SZINHÁZ, MŰVÉSZET

Színház a végeken.

Az oláh megszállás alatt a kolozsvári színházban láttam egyedül háromszinű nemzeti lobogót és ez a lobogó hosszú hónapokon keresztül ott élt akkor mindenkinél a lelkében, aki a magyarságáért szenvedni volt kénytelen . . .

Csonkamagyarország — sajnos — nem érezte meg az idők változásából, hogy *most* mindenkinek legelső kötelessége, hogy *magyar* legyen. Különösen az alföldi magyarság nem érzi, hogy buzát ontó fekete földjén igazán magyarnak kell magát éreznie. — Végvár vagyunk, ahol a környezet piszkos hullámai meg kell, hogy törjenek a magyarságunk öntudatos átérzéséből emelt kőgáton. — Itt volna a szegedi színháznak legelső kötelessége. Az a nagy suggestiv hatás, amely a színház dobogójáról árad, kell, hogy fegyver legyen, hogy mindig a néző felé kiáltsa: magyar vagy, magyarul kell érezned és cselekedned! A mód amellyel ezt a felrúzó munkát végezheti annyiféle, hogy nem is lehet pár sorban összefoglalni. A kulturális építésen kívül egy jó helyen beillesztett magyar dal, vagy a háttérből felcsillanó irredenta gondolat is már jó magvetés. — A mi fajtánk örökös hibája volt, hogy nagyjait külföldre kényszerítette nemtörődömségével és a nemzet megértése csak díszes temetések rendezésében nyilvánult meg. Nézzünk körül magunk között és kísérsünk meg helyet adni a feltörő magyar tehetségeknek is. Ne szaladjunk Bécsbe az első jött-ment divatoperett után, amikor nálunk is vannak tehetségek, akik a magunk vénájából a magunk őseréjét mutatják nekünk.

A szegedi színház akkor lesz közel hozzánk, ha majd a tiszaparti egészséges, friss magyar dalokat, a magyar rónák szabad, tavaszi levegőjét „lopja“ be a lelkekbe.

Mihalik Kálmán.

*

A gazdag lány. A darab valószínűtlenségeken épül föl és csak azért vannak benne történetek, hogy a szereplők elmondhassák vidám és szomorú megjegyzéseiket a szürke, szomorú életről. A második felvonás kabaré hangulata elárulja, hogy a szerzőt inkább az orfeum felé huzza hajlama. Hallottunk egy-két őszinte hangot is felcsillanni, ezek azonban még nem érdemlik meg, hogy miattuk szindarabot írjon valaki. A gyenge alkotást a szereplők dicséretesen igyekeztek sikerhez juttatni. Kálmán Sárinak, aki a gazdag lány szerepét játszotta, hálával tartozik a szerző, hogy a szegedi bemutatója nem végződött egészen fiaskóval. Gáspár ismét megnyerte a közönséget intelligens stílusával. Liszt Ferike bőven csillogtatta gazdag komikai tehetségét egy német nevelőnő szerepében. Bihari egy lecsendesült magyar földbirtokost akart megjátszani, de inkább jargonba oltott angol utazóra hasonlított. Még Bardócz Rózsa hozott magával sok kedves frissességet a nem tulságosan hangulatos színpadra.

m. k.

A gésák. Elmúlt idők hangulata tért vissza egy estére Sidney muzsikájával, a repriz zajos sikere mégis közérdeklődésünknek az egzotikus világ színei felé fordulását is jelenti. Talán az elmúlt évtizedben nem hatott annyira Japán színes mesevilága, mint most, midőn a közizlés tele van tüzdelve messze keletről utattörő motívumokkal.

A darab csinos diszletezéssel és jó rendezésben került elénk. A legnagyobb hiba ismét ott volt, ahol az egész színház hibáját kell keresnünk: a részletek elhanyagolásában. Hiába igyekszik a jó együttes sikerre

**Idegen Pénznemek
vétele és eladása!**

Károlyi-utcai Bank- és Pénzváltó Üzlet

Falkovszka-utca 8. és Károlyi-u. sarok (Bejelentő hivatal felé). • Telefon 978.

vinni a darabot, ha a könnyen kikerülhető technikai baklövések elveszik a néző illuzióját. A chorus küzdelmeiről szinte már nem is merünk beszélni, de talán mégis meg kellene szüntetni azt a *hadiállapotot*, ami az orchester és a kar között fennáll. A darabban *Timár Ila* ujonnan szerződött primadonna mutatkozott be a szegedi közönségnek Csak elismerésünknek adhatunk kifejezést az új primadonna művészetéért. Kellemes egyénisége és színesen csengő hangja előreláthatólag sok kedves estét szerez majd Szeged operettkedvelő közönségének. — *Véghelyi Iza* új oldaláról mutatkozott meg egy temperatumos angol miss szerepében. *Máthé* elegáns és finom volt. *Faludi* kiméríthetetlen humora új ötletekkel neveltette meg a közönséget. Ha művészetnek nevezhető az operett-buffó munkája, akkor *Faludi* a maga szerepkörében tökéletes művész. A harmadik felvonásban akrobata mutatványaival különösen hangos derültséget keltett a nézőtérén. Az együttes munkájához még *Fenyő Margit* és *Soós* járultak hozzá.

Krónika.

Múlt hét elején temették Budapesten díszes katonai pompával a Nemzeti Hadsereg első vezérkari főnökét: berzeviczi és kakaslovnici *Berzeviczy Béla* altábornagyot. Mikor megállunk mi is a végtiszteességet adó gyászolók néma sorfalában, nem csak a vitéz huszárnak, nemcsak a kitűnő hadvezetőnek, a kemény magyarságu tisztnak, a kötelességtudás fáradhatatlan harcosának eltávoztát fájjaljuk keserűen, de végső tiszteletadásunk elsősorban a Nemzeti Hadsereg egyik legteljesebb és legagilisabb megteremtőjének szól. *Berzeviczy* tábornok dicsőséggel verekedte végig a nagy háborút s a hadtörténelembe legfőként a gyimesi szorosnál folyó, oláhok elleni küzdelmeivel írta be nevét. Koraj halálát okozó szívbaját ezekben a nehéz harcokban szerezte. Betegsége nem akadályozta meg azonban, hogy a forradalmi összeomlás után a nemzeti hadsereg megalakulásakor, áttörve a megszálló oláhok vonalát, Siófokra ne siessen és hogy részt ne vegyen a legnehezebb idők szervezési munkálataiban. 1919 december havában *Horthy Miklós* vezérkari főnöke lett, s ez állásában, a minden téren mutatkozó rettenetes zürzavar ellenére, még arra is ráért, hogy szinte diktátori hatalommal a kezében irányítsa az ország gabonával és tüzelőanyagokkal való ellátását. Fegyverben álló külsőellenségek közepette, harcolva a minden tekintélyt, fegyelmet, áldozatkészséget leromboló belső forrágásokkal kellett a Nemzeti Hadsereg megteremtésének titáni munkáját elvégezni. S hogy ez mennyire sikerült, — vitáznak pro és kontra, mennyiben gyökeredik a fiatal magyar haderő a világháború hadseregében — bizonyítja a Nemzeti Hadsereg pártokon fölüllálló magyar szelleme és szilárd fegyelmessége. Amiótt évszázadokig küzdött a nemzet, az idegen elemektől mentes, faji és nemzeti öntudattól áthatott honvédséget, amely biztos bástyája idebent a keresztény Magyarországnak s lelkes reménysége az integritásért küzdőknek ez a vezérkar kovácsolta egybe, amelynek *Horthy Miklós* fővezérlete alatt *Berzeviczy* volt a vezérkari főnöke.

A vezérkar első főnöke most sirba szállt. De a magyar Nemzeti Hadsereg dicsőséges útját az ő példaadó élete jelölte ki.

A múlt századvég Magyarországnak két általánosan kedvelt és népszerű festőművésze dőlt ki az utolsó hetekben: id. *Vastagh György* és *Margitay Tihamér*. Örökértékű műveket egyikük sem teremtett, korszakot nem jelent a nevük: de mind a ketten jellegzetes képviselői azoknak az évtizedeknek, amelyekben a mai modern Magyarország átmeneti időszakát élte a lüktető nyugati tempó, a modern európai nivó felé. A forradalom hatalmas kavargása, az elnyomatás kemény reakciója után, nyájas békeség, a gyarapodó polgári jólét, a fejlődő igények szakasza ez a korszak. Az irodalom és a művészetek élvezetének igénye mind szélesebb rétegeire terjed ki a magyar társadalom-

nak. Ennek az igénynek voltak becsületes kielégítői: *Vastagh György* a hatvanas években kezdődött sokirányú munkálkodásával s *Margitay Tihamér* a század utolsó két tizedében. A fokozódó igények, hatalmas művészi egyéniségek forradalmi föllépései, a magyar piktúra termő forrágásai magukkal sodorják a két elhunyt művész népszerűségét, — s életük utolsó éveiben mindkettőjüknek elfeledettség az osztályrésze.

Id. *Vastagh György* nyolcvannyolc éves korában hunyt el. Hosszu élete során sokágu festői tevékenységet fejtett ki. Negyvennyolcas honvéd vitézkedése után Bécsben tanult, majd mint keresett portréfestő telepedett meg Budapesten. Nevét elsősorban mégis erdélyi zsánerképei írták be a magyar festés történetébe, oltárképei és — al seus, fedett, — templomi freskói. Kissé szárazon, keményen, de becsületes tudással festett képek a *Vastagh György*éi. s a budapesti belvárosi templom s az alcsuthi kápolna festményei őrzik emlékezetét. Az utolsó esztendőben teljesen visszavonult a nyilvános szerepléstől.

Margitay Tihamér évtizedek előtt hír és diadal beragyogta pályafutásának tragikus befejezése volt az a pisztolylövés, amelyel a nehéz nyomorral küzdő, megöregedett művész, rejtve a megvakulástól véget vetett teherré vált életének. Tele életkedvvel, mint daliás gavallér magyar művész került Münchenből haza a nyolcvanas években. Néhány történeti kompozíció után festette hihetetlenül népszerűvé vált sorozatát szalon zsánerképeinek, minők az: Ellenállhatatlan, Kosár, Mézeshetek, Első váltó, Jó parti, Párbaj után s a többiek. Képei „műlapokon“ ott függtek és függnek még ma is polgári csaiadók falain. Derűs, kedves humorral főtött, novellanevű témák ezek mind, fölényes technikával megoldva. Országos hírnév, dicsőség és gazdaság vették körül a népszerű művészt, — de modora mindinkább elvesztelte hatását a komolyabb, festőibb célokért küzdő forrágások ideje alatt s szinte észrevétlenül tűnt el az ő kedves, szentimentális, de kissé túlságosan felületes művésze a köztudatból. Mindig elhagyatottabban, visszavonultabban élt az elfelejtett *Margitay*, s mikor pár hóval ezelőtt veszedelmes szembaja megvakulással fenyegette, fölbőlötte magát.

A magyar műtörténet nem fog megelégedezni egyik halottjáról sem. A *Vastagh György* komoly törekvései, a *Margitay* ötletes, művészet népszerűsítő képei a magyar közönségben kifejlődött a művészet iránti megértés és a talaj, amelyből a legutolsó festőgenerációk európai méretű nagyságai kiemelkedhettek.

K. B. M.

Valamit várunk . . .

Valamit várunk egy Életen át. Az ismeretlen Jót, mely egyre kísért és soha nem jön el.

Előttünk surran mint testet öltött vágy nappali fényben, elérhetetlen távol. S ha megállunk és feltekintünk, megpihenni szemünk a szemébe réved . . .

Bárhova menjünk, az ő nyugtalansága hajt.

Alkonyatkor karon fog lágyan s ilyenkor mindig nagy kerülőkkel kell hazatérni . . .

Óthon megszokott helyünket foglalja el a pamlag sarkában, összezavarja lapjait a könyveinknek, maga mellé kényszerít, befogja szeméinket és mesélni kezd szörnyűséges meséket . . .

Valakit ha keresünk, valakire ha rátalálunk, mindég csak ő az. Játszik velünk az ismeretlen. Kiválasztottunkra varázsol minden hazugot, minden szépet.

Ezer kísértést támaszt bennünk, millió vágyat, romlásunk felé ösztönöz és egyre jobban eltávolít a boidogságtól . . .

Valamit várunk . . . Átvergődött, álmatlan éjszakákon, végtelen hosszúnak tetsző hajnali derengésben . . .

Verőfényes, aranypalástu, biboros reggel mikor már végre jönni hisszük, akkor marad el tőlünk egészen.

Valamit várunk egy Életen át; az Élet lüktető zajos khaoszában és alkonyatkor mig nő a csend . . .

Az ismeretlen Jót.

Szöke Sándor.